

Kissakriisin ratkaiseminen kunnissa

Kissakriisiä ei voida ratkaista, jos kunnat eivät tee kriisin ratkaisua tukevia päätöksiä. Tämä tiedosto esittelee keinoja kissakriisin ratkaisuun kuntien tasolla. Ensimmäisessä kappaleessa kerrotaan, mistä kissakriisissä on kyse ja mitä kunnat voivat yleisellä tasolla tehdä sen ratkaisemiseksi. Toinen kappale esittelee konkreettisemmat tavoitteet, joita kunnissa tulisi ajaa kissakriisin ratkaisemiseksi. Kunnat eroavat esimerkiksi eläinsuojeluun käytössä olevien resurssien tai eläinsuojelun tilan suhteen, joten tavoitteita täytyy soveltaa kunkin kunnan toimintaan erikseen.

Tämän tiedoston tekstit ovat peräisin SEYn jäsenyhdistyksille suunnatusta kuntavaikuttamisen tukipaketista. Se esittelee keinoja ja vinkkejä, joilla kuntavaaliehdokkaisiin ja kuntien päättäjiin voidaan yrittää vaikuttaa kissakriisin ratkaisemiseksi.

Suomen kissakriisi

Mikä kissakriisi?

Suomessa on jo krooniseksi muodostunut kissakriisi. Vuosittain löytöeläintaloihin toimitetaan liki 10 000 kissaa, mutta vain noin joka neljäs niistä haetaan takaisin kotiin. Valtaosa hylätyistä kissoista ja niiden jälkeläisistä ei kuitenkaan koskaan edes päädy löytöeläintaloon asti. SEYn arvion mukaan Suomessa hylätään vuosittain 20 000 kissaa, mutta todellisuudessa luku lienee vielä huomattavasti suurempi.

Ihmiset tuntevat lähinnä kesäkissailmiön, joka on vain osa totuutta. Hylkääminen on ympärivuotinen ongelma, jonka juuret juontavat kissojen heikkoon arvostukseen ja toisaalta välinpitämättömyyden pitämiseen. Etenkin leikkaamattomia maatiaiskissoja liikkuu paljon vapaana ja pentuja syntyy sen seurauksena täysin hallitsemattomasti. Motiivit kissojen leikkaamatta jättämiseen ovat usein joko kustannukset tai tietämättömyys seurauksista. Kissoja syntyy liikaa ja niitä on tarjolla halukkaille pilkkahintaan tai usein jopa ilmaiseksi. Moni kotia vaille jäänyt pentu päättyy tämän seurauksena hengiltä, huonoon kotiin tai luontoon oman onnensa nojaan.

Kissakriisin kenties surullisin ja samalla konkreettisin ilmentymä ovat kissapopulaatiot eli joukot kissoja, jotka lisääntyvät keskenään hallitsemattomasti ja sisäsiittoisesti. Ne ovat perua leikkaamattomana ulkona liikkuvista sekä hylätyistä kissoista ja saattavat sisältää jopa kymmeniä nälkiintyneitä, sairaita ja sisäsiittoisia yksilöitä.

Miten kissakriisi ratkaistaan?

Keinot kissojen auttamiseksi ovat jo olemassa, mutta ne täytyy saada kaikkien tietoon ja panna täytäntöön. Linjauksemme on, että kissojen ulkoilu tapahtuu aina valvotusti ja mieluiten valjaissa tai

ulkotarhassa. Kaikki vapaana ulkoilevat (haittaeläinten torjunnassa käytettävät kissat) ja muut kuin siitokseen suunnitellusti käytettävät kissat tulee leikkauttaa ja tämä tulisi sisällyttää uuteen eläinsuojelulakiin tai kissoja koskevan asetukseen. Operaatio ei pelkästään suojele suunnittelemattomilta pennuilta vaan parantaa osaltaan myös kissan elämänlaatua vähentämällä muun muassa levottomuutta ja tarvetta reviirin merkkäamiseen. Myös löytöeläintaloista kissat tulee luovuttaa eteenpäin aina leikattuina.

Kissat täytyy koirien tapaan tunnistusmerkitä ja pitää ajantasaiset omistajatiedot rekisterissä. Tämä nopeuttaa eläimen palautumista omistajalle ja vähentää siten myös kunnalle kertyviä kustannuksia. Kissojen yleistä arvostusta täytyy lisätä viestimällä niiden ominaisuuksista ja tarpeista kumoamalla näin yleisiä harha- ja ennakkoluuloja. Yksikään kissa ei saisi joutua heitteille tai lopetetuksi leikkautuksesta tai sirutuksesta aiheutuvien kustannusten vuoksi. Kaikista kissoista tulee perää luovutusmaksu eikä niitä tule koskaan hankkia hetken mielijohteesta, vaan päätöksen pitää olla tarkkaan harkittu.

Kunnat tarvitaan mukaan ratkaisemaan kissakriisiä

Vaikka ongelman ratkaiseminen vaikuttaa yksinkertaiselta, eivät usein talkootyöllä toimivien yhdistysten ja niiden vapaaehtoisten voimat ja resurssit yksin riitä muutoksen aikaansaamiseksi. Siksi olisikin ensiarvoisen tärkeää, että kunnat ottaisivat aktiivisen roolin etenkin kissapopulaatioiden ennaltaehkäisyssä ja hallitsemisessa.

Kunnilla on jo nyt velvollisuus irrallaan tavattujen seuraeläinten tilapäisen hoidon järjestämisestä ja säilytyksestä 15 päivän ajan. Tämän jälkeen vastuu siirtyy kunnissa tai sen lähialueilla toimivien eläinsuojeluyhdistysten ja niiden tai yksityisten tahojen ylläpitämien löytöeläintalojen harteille. Tulijoita on kuitenkin paljon enemmän kuin pystytään vastaanottamaan ja tila on kortilla, sillä kissoista valtaosa ei koskaan palaudu omistajalleen. Kuntien tulisi budjetoida nykyistä enemmän rahaa löytöeläinten hoitoon, jotta hoidon laadukkuudesta voidaan varmistua. Kovia kokeneiden eläinten hoito on vaativaa työtä. Kissojen erilaiset luonteenpiirteet ja tarpeet täytyy pystyä tunnistamaan tottuneesti ja nopeasti, jotta on valmius arvioida noin kuukauden kuluessa kissan mahdollisuudet uudelleensijoittamisen osalta. Kissojen tulee olla käsiteltävissä ja ne täytyy saada nopeasti tottumaan ihmisiin ollakseen valmiita löytämään uuden kodin.

Villiintyneiksi luokiteltujen kissojen kohtalo on surullinen, sillä monessa kunnassa yksityiset löytöeläinpalvelut sanoutuvat irti villiintyneiksi mieltämiensä kissojen vastaanottamisesta ja hoidosta. Näin ollen populaatiokissojen hoito jää monesti yksinomaan vapaaehtoisten kontolle. Tilanne on täysin kestämaton, sillä nimenomaan populaatiotyö tulisi olla kriisin hoidon keskiössä. Valitettavan usein kissan määrittely villiksi tapahtuu puutteellisen tarkkailun tuloksena ja pahimmillaan pelkän loukutushetkellä tehdyn arvion varaisesti. Näin ei saisi olla, sillä loukutustilanteet ovat kissalle stressaavia, eikä kissan käytös sillä hetkellä välttämättä vastaa lainkaan sen normaalia olotilaa. Usein pelokas ja sen seurauksena aggressiivisesti käyttäytyvä siruton ja leikkaamaton kotikissa tulkitaan villiintyneeksi, mikä saattaa johtaa kissan aiheettomaan lopettamiseen.

Talteenottoaikojen lisäksi tarvitaan organisoitu eläinsuojeluviranomaisten verkosto. Tällä hetkellä monet valvontaeläinlääkärit ovat täysin ylityöllistettyjä ja yhdellä henkilöllä voi samanaikaisesti olla selvitettävänä useita populaatioita. Työ vaatii moniulotteisuutta ja yhteistyökykyä muiden viranomaisten kanssa, sillä kissapopulaatioiden synnyn taustalla on usein törkeitäkin eläinsuojelurikkomuksia ja sosiaalisia ongelmia. Kuntien tulisi varmistua valvontaeläinlääkärien

riittävästä määrästä alueellaan ja tarvittaessa lisättävä virkojen määrää, jotta eläinsuojelurikkomuksiin voidaan puuttua tehokkaasti samalla ehkäisten niiden syntymistä jatkossa.

Eläinsuojeluviranomaisten apu mahdollistaa loukutusten ohella myös kissojen leikkautukset sekä tunnistusmerkinnät. Koska kyseinen toiminta teettää eläinsuojeluyhdistyksille ja vapaaehtoisille toimijoille kuluja, on kuntien tultava mukaan kattamaan kustannuksia ja tuettava paikallisia toimijoita. Valitettavan usein raskas työ villiintyneiden kissojen hoidossa on täysin vapaaehtoisten varassa ja siihen käytetyt resurssit ovat pois muusta tärkeästä eläinsuojelutyöstä. Populaatiot ovat paikoin niin suuri ongelma, että kuntien tulisi kohdentaa juuri kissapopulaatiotyötä varten varoja eläinsuojeluyhdistysten käyttöön. Alueelliset erot heitteillä olevien kissojen määrissä ovat suuret ja siksi etenkin pahimmilla alueilla kaivataan tehostettuja toimia.

Vuoropuhelua eläinsuojelutoimijoiden ja -viranomaisten kesken täytyy kehittää ja luoda yhtenäinen toimintamalli kissojen auttamiseksi. Kunnat voisivat kannustaa paikallisia eläinsuojeluyhdistyksiä palkkaamaan työntekijöitä koordinoimaan toimintaa ruohonjuuritason ja viranomaisten välillä. Hyvä malli olisi myös kuntiin perustettava eläinsuojelutoimijoiden yhteistyöelin, joka jakaa kokemuksia eläinsuojelutilanteesta, pyrkii edistämään eri tahojen osaamista ja yhteistyötä sekä parantaa kunnan alueella eläinten hyvinvoinnin tasoa muun muassa päättäjille tehtävin aloittein.

Yhdistykset tarvitsevat apua myös vaikuttavuuden parantamiseen kuntien päätöksentekoprosessia tuntevien henkilöiden avustuksella. Niin ikään kuntalaisten osallistaminen ongelman ratkaisemiseksi on tärkeää. Kannustammekin kuntalaisia aktiivisuuteen ja aloitteellisuuteen esimerkiksi kuntalaisaloitteen keinoin.

Kissakriisi on ajankohtainen ongelma ja avuntarve on monilla alueilla akuutti. Hylättyjen ja villiintyneiden kissojen suuri ja alati kasvava määrä ei ole pelkästään moraalinen kysymys, vaan vaikutukset ovat monitahoisia. Kasvavat populaatiot uhkaavat pieneläimiä, aiheuttavat hygieniaongelmia, voivat levittää sairauksia, aikaansaavat närää naapurustoissa ja vaativat paljon vapaaehtoisten työaikaa, mikä on pois esimerkiksi kadonneiden kissojen tai muiden eläinten auttamisesta. Villiintyneiden kissojen lopettaminen ei yksistään ole ratkaisu, sillä ongelman muodostavat kissojen sijaan niitä hylkäävät ihmiset. Nykytilanteessa populaatioita syntyy aina vain uusia. Nyt on puututtava juurisyihin ja saatava aikaan muutos rakennetasolla. Kohottamalla kissan statusta ja omaksumalla kestävä käytännöt kissojen pitämisen osalta saamme aikaan pysyviä muutoksia.

Me SEYllä toivomme, että kunnat eri puolilla Suomea ottaisivat kissojen aseman parantamisen ja kissakriisin ratkaisemisen sydämen asiaksi. Kuntapäätäjillä on tärkeä rooli kissakriisin esiintuomisessa, sitä koskevan ilmapiirin muutoksessa ja paikallisessa päätöksenteossa. Toivommekin, että mahdollisimman moni kuntavaaliehdokas puhuisi asian puolesta ja ottaisi teeman osaksi omaa kampanjointiaan.

Tavoitteet, joita kunnissa tulisi ajaa kissakriisin ratkaisemiseksi

Näitä tavoitteita toteuttamalla kunta voi hoitaa osuutensa kissakriisin ratkaisemisesta. Eläinsuojelun tila (käytössä oleva budjetti, valvontaeläinlääkärien määrä ym.) vaihtelee kunnittain. Joissain kunnissa osa tavoitteista voi jo täytyä. Olennaista ehdokkasiin tai päättäjiin vaikuttaessa on olla perillä oman kuntansa eläinsuojelun tilasta (lue lisää kuntavaikuttamisesta luvusta 4).

- **Kunnan eläinsuojeluviranomaisilla tulee olla kunnolliset resurssit työhönsä**

Monet valvontaeläinlääkärit ovat ylityöllistettyjä, eikä heillä ole resursseja puuttua kaikkiin eläinsuojeluongelmiin (esim. kissapopulaatioihin) kunnolla. Valvontaeläinlääkäriin työ on kuormittavaa ja pahimmassa tapauksessa vaarallista.

Kunnan on perustettava riittävästi valvontaeläinlääkäriin virkoja, jotta eläinsuojeluongelmiin voidaan puuttua tehokkaasti. Valvontaeläinlääkäriin työssäjaksaminen on turvattava lisäresurssein tai esimerkiksi työparin avulla.

Kunnan eläinsuojeluviranomaisten tulisi tehdä tehokkaampaa yhteistyötä. Kunta ei vastaa poliisin toiminnasta, mutta esimerkiksi poliisin neuvottelukunnan kautta voidaan edistää eläinsuojeluviranomaisten tehokkaampaa yhteistyötä.

- **Kunnan on maksettava vapaaehtoistoimijoille korvauksia kissapopulaatiotyöstä**

Vaikka kunnilla on lakisääteinen velvollisuus huolehtia löytöeläimistä 15 vuorokauden ajan, kaikkien kuntien löytöeläinpalvelut eivät ota populaatiokissoja hoitaakseen ollenkaan. Populaatiokissojen hoito jää silloin tyystin vapaaehtoisten tehtäväksi ja maksettavaksi, ja resurssit puuttua kissapopulaatioihin ovat kiinni paikallisen eläinsuojeluyhdistyksen varallisuudesta. Se ei edesauta populaatioihin puuttumista tehokkaasti.

Kunnan on korvamerkittävä kolmannelle sektorille (esimerkiksi eläinsuojeluyhdistyksille) varoja, joilla katetaan kissapopulaatiotyön aiheuttamat kulut. Näin kissapopulaatioihin puuttuminen olisi tehokkaampaa.

Kissapopulaatioihin puuttuminen tehokkaasti säästää kustannuksia pitkällä aikavälillä. Se voi esimerkiksi katkaista talteenottotapauksien ketjun alueella. Kissapopulaatioista lähtee kissoja kuljeskelemaan, jolloin kunta joissakin tapauksissa maksaa löytökissojen hoidon niin pitkään, kuin kissapopulaatioon ei puututa. Monien kissapopulaatioiden omistajilla taas on elämänhallinnan ongelmia, ja kissapopulaation loukuttaminen talteen sekä hoitaminen helpottaa näitä kuntalaisia pärjäämään arjessaan.

- **Kunnan on budjetoitava tarpeeksi varoja löytöeläinpalvelun toimintaan**

Kunnan on budjetoitava tarpeeksi rahaa löytöeläinten hoitoon, jotta löytöeläinten hoidon laatu voidaan varmistaa. Kustannuksille ei tule asettaa kattoa, koska eläinten talteenotto ja talteenoton aikainen hoito on lakisääteinen velvollisuus eläinten määrästä riippumatta. Kunnan tulee täyttää velvoitteen, ja budjetin tulee kattaa tämän toteutus.

Kilpailutuksessa tulee keskittyä alimman hinnan sijaan eläinten hoitamisen laadun vertailuun. Löytöeläinten hoidon laadun tulee olla tarkastettavissa säännöllisesti ja sen tarkastamiseen tarvitaan resursseja.

- **Löytöeläinpalveluiden tuottajille velvollisuus edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia**

Kuntien ja löytöeläinten talteenottoa paikkojen välisissä sopimuksissa määritellään yleensä palvelun tuottajalle eläinsuojelulain 15 §:n mukaisesti irrallaan tavattujen ja talteen otettujen lemmikkieläinten tilapäinen hoito ja säilyttäminen. Pelkkä löytöeläinten säilyttäminen ei saa olla riittävää, ja eläimen hoito tulee määritellä sopimuksessa tarkasti.

Löytöeläinpalvelun tulee edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Löytöeläinpalvelun tulee esimerkiksi tarkistaa eläimen terveydentila jo sen saapuessa. Tarvittaessa eläimen pääsy eläinlääkärin hoitoon tulee varmistaa.

Löytöeläinpalvelun yrittäjällä tulee olla osaamista eläinten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä puitteet esimerkiksi pelokkaiden kissojen hoitamiseen.

Löytöeläinpalvelun tuottajan tulee toimia aktiivisesti eläimen omistajan löytämiseksi esimerkiksi selvittämällä mahdollisen tunnistusmerkinnän olemassaolo ja ilmoittamalla talteenotosta julkisesti jollain sopivalla tavalla.

Kissakriisiin voidaan puuttua pitkällä tähtäimellä paremmin, jos myös löytöeläinpalveluista eteenpäin luovutettavat kissat on leikattu ja mikrosirutettu. Kissan arvostuksen kannalta olennaista on lisäksi, että kissaa ei koskaan luovuteta eteenpäin ilmaiseksi.

Monen kunnan ostama löytöeläinpalvelu ei ota vastaan villiintyneiksi määrittelemiään kissoja. Pahimmassa tapauksessa kissan villiintyneisyyttä arvioidaan loukutushetkellä. Loukutushetki voi kuitenkin olla vapaana ulkoilevalle, kesylle lemmikkikissallekin niin pelottava, että se sähisee, murisee ja sylkee ja siksi vaikuttaa villiintyneeltä. Myös kipu ja sairaus voivat saada kesynkin kissan käyttäytymään kuin ihmisiin sosiaalistumaton, villiintynyt kissa. Tällainen kissa voi päätyä lopetettavaksi villiintyneisyyden takia, ellei sitä tarkkailla loukutushetkeä pidempään.

Monet kissojen hyvinvointia ja asemaa parantavat muutokset säästävät kustannuksia pitkällä aikavälillä. Esimerkiksi kaikkien uusiin koteihin luovutettavien kissojen tunnistusmerkitseminen mikrosirulla vähentää kustannuksia, kun löytökissa pääsee todennäköisemmin takaisin omaan kotiinsa ja sen omistaja löytyy maksamaan sen hoitokulut.

Seuraavien asioiden tulisi sisältyä sopimukseen, jonka kunta tekee löytöeläinpalvelun tuottajan kanssa:

1. Löytöeläinpalvelun ei tule arvioida kissojen ”villiintyneisyyttä” vain loukutushetkellä vaan kissojen käyttäytymistä tulee tarkkailla aktiivisesti pidemmän aikaa.
 2. Kaikkien kissojen mikrosirut ja muut mahdolliset tunnistusmerkinnät tulee tarkistaa.
 3. Kaikkien kissojen terveydentila on tarkistettava kissan saapuessa, ja kissa tulee tarvittaessa viedä eläinlääkärin.
 4. Kissojen luonnetta ja käyttäytymistä tulee aktiivisesti seurata ja kissoja tulee totuttaa ihmiseen ja käsittelyyn. Hyvin pelokasta kissaa ei kuitenkaan saa pakkokesyttää.
 5. Löytöeläinpalvelujen tulee etsiä löytökissoille aktiivisesti uusia koteja ja viestiä kodittomista eläimistä. Yhteistyö eläinsuojeluyhdistysten kanssa on suositeltavaa.
 6. Kissat on luovutettava eteenpäin vain leikattuina ja tunnistusmerkittyinä.
 7. Kaikista uuteen kotiin luovutettavista kissoista tulee periä luovutusmaksu.
- Kuntien on laadittava eläinten hyvinvoinnin edistämissuunnitelma ja perustettava eläinsuojelutoimijoiden yhteistyöelin

Kuntien tulee laatia eläinten hyvinvoinnin edistämisestä suunnitelma, jossa on selkeät mittarit ja seurantamekanismit. Nykyisen eläinlääkintähuoltolain 10 §:n mukaan kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin

valvonnan järjestämisestä alueellaan. Tähän suunnitelmaan tulisi sisällyttää osio eläinten hyvinvointia edistävästä toimista. Näin kunta ottaisi aktiivisesti vastuuta eläinten hyvinvoinnista alueellaan. Suunnitelmassa kunnan tulisi määritellä, miten se edistää eläinten hyvinvointia toimillaan ja arvioi eri toimiensa hyvinvointivaikutuksia. Suunnitelmassa tulisi myös määritellä eläinten hyvinvoinnin edistämisen kehityskohteet aina yhdelle nelivuotiskaudelle.

Tiedonkulkua ja yhteistyötä lisäämällä eläinten hyvinvointia olisi mahdollista edistää tehokkaammin ja ongelmiin olisi mahdollista puuttua nopeammin. Myös kissakriisin ratkaisemiseksi yhteistyö ja toimiva tiedonkulku ovat tarpeellisia. Kuntiin tulee perustaa eläinsuojelutoimijoiden yhteistyöelin, joka jakaa kokemuksia eläinsuojelutilanteesta, pyrkii edistämään eri tahojen osaamista ja yhteistyötä sekä parantaa kunnan alueella eläinten hyvinvoinnin tasoa muun muassa päättäjille tehtävin aloittein. Yhteistyöelimeen kuuluisivat alueen eläinsuojeluviranomaiset, SEYn eläinsuojeluneuvojat ja paikalliset eläinsuojeluyhdistykset sekä muut mahdolliset aktiiviset ja järjestäytyneet eläinsuojelutoimijat.

Kunnissa tulisi jatkossa kehittää myös eläinten hyvinvointivaikutusten arviointia.

Linkkejä

Animalian ja SEYn kuntavaalisivu: <http://elainpolitiikka.fi/kuntavaalit-2021/>

Eläinpoliittinen vaalikone: <http://elainpolitiikka.fi/vaalikone/>

Kuntalaisaloite.fi-verkkopalvelu: <https://www.kuntalaisaloite.fi/fi>

SEYn kissakriisin usein kysytyt kysymykset -sivu: <https://sey.fi/kissakriisi-ukk/>